

‘In Mauritanië gaan de slavenhouders vrijuit’

Weekblad *Time* riep hem in april uit tot een van de honderd invloedrijkste mensen ter wereld. Biram Dah Abeid is het gezicht van de antislavernijbeweging in Mauritanië, dat nog altijd ‘een middeleeuwse vorm van slavernij’ kent. ‘Elke keer dat we iemand vrij krijgen, is bijzonder.’

TEKST: TJITSKE LINGMA
FOTOGRAFIE: FREDERIC STUCIN/PASCO AND CO

Het is eindelijk gelukt om contact te krijgen met mensenrechtenactivist Biram Dah Abeid (51). Hij is thuis, bij zijn gezin in Nouakchott, de hoofdstad van Mauritanië, waar de politie hem dag en nacht in de gaten houdt. Bellen gaat niet. Het gesprek verloopt via ingesproken Whatsapp-berichten. Zijn stem klinkt helder en kalm als hij vertelt over het laatste gewelddadige optreden waarmee de autoriteiten zijn antislavernijbeweging IRA l'Initiative de Résurgence du Mouvement Abolitionniste (IRA) onderdrukken.

Een week eerder wilde Abeid naar huis terugkeren, na een reis langs diverse westerse landen. In een houten bootje stak hij de zuidelijke grensrivier over, die Senegal en Mauritanië scheidt. Toen hij de oever bereikte, werd hij opgewacht door een leger gewapende politieagenten, gardarmes en nationale garde. Abeid: ‘Ze waren in gevechtstenu met helmen op. Alsof ze zich moesten verweren tegen uiterst gevaarlijke demonstranten.’

De autoriteiten hadden alles uit de kast getrokken om te verhinderen dat IRA-leden en sympathisanten hem zouden

kunnen ontmoeten. De geplande rondreis door Mauritanië die Abeid meteen na aankomst wilde beginnen om de noden van de bevolking te horen, werd verboden. In dorpen en steden die hij zou aandoen waren de veiligheidsdiensten gemobiliseerd en massaal uitgerukt om aanhangers van Abeid tegen te houden en te verdrijven. Tientallen IRA-activisten werden opgepakt en mishandeld. ‘Ze moesten zich uitkleeden en werden met wapenstokken geslagen’, vertelt Abeid in de Whatsapp-berichten.

De autoriteiten eisten dat hij met een politie-escorte naar Nouakchott zou vertrekken. Niet om hem te beschermen, maar om hem te isoleren van zijn aanhang. Abeid: ‘Ondanks dreigementen dat mensen gevangenisstraf krijgen als ze mij bezoeken, komen hier thuis in Nouakchott de hele dag kleine delegaties langs.’

Wat een contrast met een paar weken eerder, als Abeid in Leiden een lezing geeft en zich een dag later laat interviewen in het Gelderse plaatsje Westervoort, waar de Nederlandse IRA-afdeling is gevestigd. Zijn telefoon rinkelt onophoudelijk.

‘Het is voor buitenlanders altijd moeilijk te begrijpen, maar Mauritanië kent nog altijd een middeleeuwse vorm van slavernij’, zegt Abeid. Zijn mensenrechtenorganisatie IRA, die hij in 2008 oprichtte, voert een vreedzame strijd voor de uitbanning van dit eeuwenoude misbruik via demonstraties, rechtszaken, bevrijdingsacties en bewustwordingscampagnes. Formeel schafte Mauritanië in 1981 de slavernij af, als allerlaatste land ter wereld. Maar pas sinds 2007 is het strafbaar slaven te houden en in 2015 werd het een misdrijf tegen de menselijkheid.

‘Het zijn dode letters’, oordeelt Abeid over die wetten. De regering heeft zijn organisatie, die in Mauritanië tienduizenden leden telt en in zo'n elf landen

waad. Na enig aandringen geeft hij toch een antwoord. Het was april 2011. Abeid was met zijn vrouw en bodyguards voor een bezoek aan vrienden in het zuiden van Mauritanië, toen een lokale IRA-activist hem voorstelde aan de 10-jarige Said. ‘Hij was mager, ondervoed en heel bang.’ Het jongetje was een slaaf van een rijke familie, die hem dwong in de woestijn hun kudde kamelen te hoeden. De familieleden mishandelden hem. Said mocht niet naar school. Hij kon niet lezen of schrijven. Bij een waterbron hadden veehouders tegen Said gezegd: ‘Als je de kans hebt, moet je die Biram ontmoeten. Hij kan je bevrijden.’ Said wist zijn angst te overwinnen en vluchtte naar zijn tante, die in een woestijndorpje in de buurt

‘De meester heeft recht op seks met zijn slavinnen, of het nou meisjes van 7 zijn of oudere vrouwen’

afdelingen heeft, verboden. Op lidmaatschap staan gevangenisstraffen. ‘We krijgen regelmatig doodsb bedreigingen. Er zijn drie gerichte moordaanlagen tegen mij gepleegd.’ De politie liet de aanslagplegers vrij of was zelf betrokken.

De Mauritaniër sluit zijn ogen en denkt na over de vraag of er een slavernijzaak is die het meest indruk op hem heeft gemaakt. ‘Elke keer dat we slaven vrij krijgen, is bijzonder’, zegt Abeid. Nu draagt hij een pak en stropdas, maar thuis gaat hij gekleed in een Afrikaans ge-

woonde. Zij bracht hem naar een IRA-lid. En zo stond Said op die gedenkwaardige dag voor Abeid. Meteen deed hij aangifte tegen de slavenhouders, maar de politie weigerde. Pas na dagenlange protesten voor het politiebureau waren de agenten bereid de aangifte op te nemen en werden Saids slavenhouders gearresteerd: vijf broers, onder wie een politiemann en een leraar, een zus en hun moeder.

De schattingen van het aantal slaven in Mauritanië lopen flink uiteen. Abeid stelt dat zo pro-

NAAM Biram Dah Abeid **GEBOREN** in 1965 in Jidrel Mohguen, Zuid-Mauritanië **RICHTTE** in 2008 de antislavernijbeweging IRA op **ZAT** drie keer in de gevangenis **KREEG** vele onderscheidingen waaronder de Mensenrechtentulp van het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken **UITGEROEPEN** door Time tot een van de honderd invloedrijkste mensen ter wereld van 2017 **PRESIDENTSKANDIDAAT** voor de Mauritaanse verkiezingen van 2019

In 2013 kreeg Biram Dah Abeid in Dublin de Front Line Defenders Award.

cent van de bevolking (zo'n 4 miljoen mensen) als slaaf leeft. De Global Slavery Index kwam in 2014 uit op 4 procent, ofwel 155.600 mensen. Maar vorig jaar stelde de index de aantallen plots naar beneden bij: 43 duizend slaven. 'De index geeft een veel te mooi beeld, maar wij weten wat er werkelijk aan de hand is', zegt Abeid.

Slavernij wordt doorgegeven via de moeder: een kind van een slavin wordt automatisch als

weten vrouwen niet wie de verwekker van hun kind is. Als slaven te oud zijn, worden ze gedumpt in de woestijn, waar ze een vreselijke dood sterven. Het is een gewelddadig apartheidssysteem dat is gebaseerd op racisme en dominantie', stelt Abeid.

Slavenhouders behoren tot de blanke Arabische Berber-minderheid, die het in de regering en staatsinstellingen voor het zeggen heeft. Het verklaart de enorme machtsstrijd die rond-

'Als slaven te oud zijn, worden ze gedumpt in de woestijn, waar ze een vreselijke dood sterven'

slaaf geboren. Eigenaren zien hun slaven als bezit, dat gebruikt, verkocht en verhuurd kan worden. Kinderen en vrouwen moeten het huishouden doen en vee hoeden. Mannen doen het zware werk. Ze worden mentaal, fysiek, religieus, sociaal en financieel volkomen afhankelijk gemaakt.

De slavenhouder heeft recht op seks met zijn slavinnen 'Meisjes en vrouwen worden niet alleen door hun *maitre* verkracht, maar ook door zijn zonen, neven, vrienden en soms passanten. Vaak

om de strijd tegen slavernij woedt. 'Niet alleen de president, maar ook vele ministers, hoge functionarissen, militairen en rechters hebben zelf slaven', stelt Abeid. Slaven behoren tot de etnische Haratine, een kaste waartoe de helft van de Mauritaniers behoort.

Ook Abeid is een Haratine. Hij vertelt hoe hij op zijn 10de getuige was van een incident dat zijn leven zou bepalen. 'Mohammed, een slaaf van de burens, kwam bij ons langs. Omdat hij

honger had gaf mijn moeder hem te eten. Maar toen kwam zijn *maitre* hem halen. Deze slavenhouder, een fragiele man, ranselde Mohammed met een stok af. Hoewel hij veel sterker was, verweerde Mohammed zich niet. Gedwee volgde hij zijn meester naar huis.'

Verbijsterd vroeg Abeid zijn moeder waarom Mohammed zich liet slaan. 'Ze zei dat hij met ketenen vastzit. Geen echte ketenen, maar ideologische en religieuze. Slaven durven hun meester niet te verlaten uit angst voor de maatschappij en voor Allah die hen eeuwig in het vagevuur zou laten branden. In Mauritanië worden nog altijd islamitische codes en boeken aangevoerd als rechtvaardiging voor slavernij.'

Kind uit tweede huwelijk

Die dag kreeg hij ook zijn tragische familiegeschiedenis te horen. Abeids oma was een slavin. Ook bleek zijn vader eerder getrouwd te zijn geweest met een slavin. 'Maar na een conflict verkocht de slavenhouder de eerste vrouw van mijn vader en hun twee kinderen', vertelt Abeid, die zelf een kind uit het tweede huwelijk is. Van zijn vader kreeg Abeid een opdracht mee: ik stuur je naar school en hoop dat je alle kennis tot je neemt om sterker te staan in de strijd tegen de slavernij. Abeid studeerde geschiedenis en rechten, maar door geldgebrek kon hij die studies niet voltooien. Hij werd griffier bij de rechtbank en later juridisch adviseur van de voorzitter van de Nationale Commissie voor de Mensenrechten.

In 2010 werd hij echter ontslagen vanwege zijn activisme

tegen de slavernij. Datzelfde jaar hield de IRA voor het eerst een demonstratie. 'We hadden gehoord dat een directrice van de nationale bank twee meisjes als huwelijkscadeau had gekregen', vertelt Abeid. Met een kerngroep van veertig IRA-leden ging hij de straat op. De autoriteiten reageerden met grof geweld. Abeid werd opgepakt en veroordeeld tot een jaar celstraf. 'In de gevangenis werd ik gemarteld. Ik werd verschrikkelijk afgetuigd. Met dunne kleren zat ik in de winterkou in een cel.' Na drie maanden werd hij vrijgelaten, na internationale druk en binnenlandse protesten.

De bankdirectrice werd veroordeeld tot zes maanden cel. 'Het was ons eerste succes voor de rechtbank. Hoewel ze al na negen dagen vrijkwam, was de impact enorm. Uit angst voor arrestatie lieten slavenhouders duizenden slaven vrij.'

Na de eerste arrestatie werd Abeid nog twee keer vastgezet. Net na zijn vrijlating vorig jaar werden dertien IRA-leden opgepakt en gemarteld. Twee van hen zitten nog vast. 'Het is de omgekeerde wereld in Mauritanië. Het zijn de antislavernij-activisten die in de gevangenis zitten, maar de slavenhouders, de werkelijke criminelen, gaan vrijuit.'

Tegenover de repressie in eigen land staat de internationale lof. Het Amerikaanse magazine *Time* riep Abeid uit tot een van de honderd invloedrijkste personen ter wereld van 2017. Vrijwel elke maand krijgt zijn antislavernijbeweging wel ergens een onderscheiding. In 2013 ontving hij de VN-Mensenrechtenprijs en de Front Line Defenders Award. Twee jaar

later kreeg zijn organisatie de Mensenrechtentulp van het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken. 'Die onderscheiding was heel waardevol, omdat ik toen gevangenzat.'

Presidentsverkiezingen

'Echte verandering is pas mogelijk als er een einde komt aan het apartheidsbewind in Mauritanië', zegt Abeid. Bij de verkiezingen van 2014 gold hij als de uitdager van de zittende president Mohamed Ould Abdel Aziz, een generaal die in 2008 via een coup aan de macht was gekomen. Abeid werd tweede, met 9 procent van de stemmen. Hij groeide uit tot de belangrijkste oppositieleider van het land en zal deelnemen aan de presidentsverkiezingen van 2019. Abeid: 'We zijn geen formele partij, maar we hebben enorme steun onder de bevolking. Daarom zijn de machthebbers zo bang, want als er een daadwerkelijk einde aan de slavernij komt, zullen enorme groepen vrijgelaten slaven papieren en rechten krijgen, waardoor ze kunnen stemmen. Dat zal het einde betekenen van het huidige minderheidsregime.'

Said, de jonge slaaf die door zijn tante met Abeid in contact kwam, woont bij de IRA-leider in Nouakchott. Net als zijn jongere broertje Yarg en tientallen andere ex-slaven die de beweging vrij wist te krijgen. De twee jongens gaan naar school, vertelt Abeid. 'Ze zijn uitstekende leerlingen en hebben grote plannen voor hun toekomst.' ♡

Reageren?
wordtvervolgd@amnesty.nl

de zaak

Koerden in Europa

Eind vorig jaar maakte de Belgische rechter een voorlopig einde aan een zaak tegen 35 Koerden. Al in 2010 klaagde de Belgische officier van justitie hen – op aandringen van Turkije – aan voor hun deelname aan de Koerdische beweging PKK. Ook werden zij verdacht van het ronselen van leden voor de beweging.

De PKK staat te boek als een terroristische organisatie en iedere vorm van steun daaraan is in België strafbaar. Maar zeven jaar na de aanklacht concludeerde de rechtbank in Brussel dat van terrorisme alleen in vredetijd sprake kan zijn. En omdat Ankara in Oost-Turkije een gewapende strijd voert met de Koerden, geldt in dit geval alleen het oorlogsrecht. De Belgische terrorisme-wetgeving is daardoor niet van toepassing.

Daarmee verwees de Belgische rechter de aanklacht naar de prullenbak. En dat is een opsteker voor veel Turkse Koerden. Zelfs als daar geen enkele aanleiding voor is, bestempelt Turkije de Koerden als terroristen. De Turkse regering voert al jaren druk uit op EU-landen om Koerden te vervolgen vanwege terrorisme. Nu de Belgische rechter niet gevoelig bleek te zijn voor die druk, zullen aantrekken van de beschuldigingen uit Turkije.

Ook ik hoop dat van harte, maar het is nog maar de vraag. Het Belgische vonnis bevat namelijk een wat vreemde juridische constructie. De aanklacht

Het is de vraag of andere rechtbanken in de EU de vreemde constructie van de Belgen overnemen

ging over feiten die overwegend in België gepleegd zouden zijn. Zoals bekend is het vrede in België en het is dan ook wonderlijk dat de rechter vindt dat het oorlogsrecht zou moeten gelden. Ik kan me niet voorstellen dat de rechter ook zo zou hebben geoordeeld als het was gegaan over een gewelddadige Koerdische actie op Belgisch grondgebied.

De rechter heeft de verdachten nu ontslagen van rechtsvervolging. Maar wellicht hadden ze er meer aan gehad als de rechter hen had vrijgesproken van deelname aan een terroristische groepering. Dan zou het oordeel zijn geweest dat een vage aanklacht als deze onvoldoende grond is voor de verdenking van terroristische activiteiten.

Intussen is het Belgische openbaar ministerie in hoger beroep gegaan. In juni volgt de beslissing van de hogere rechter. Hoe deze ook uitvalt, het wordt een belangrijke mijlpaal voor de Koerden in Europa.

Frederiek de Vlaming
Volg het weblog op www.wordtvervolgdmagazine.nl.